

Былыкова Махабаттын “Окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары” аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына

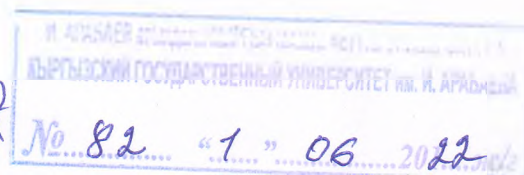
ПИКИР

Изилдөө киришүүдөн, үч главадан, алардын тыянактарынан, жалпы корутундудан, 3 таблицадан, 11 сүрөттөн, пайдаланылган адабияттардын (167 аталыштагы) тизмесинен турат. Диссертациянын жалпы көлөмү 170 бетти түзөт.

Изилдөөнүн актуалдуулугу. Бүгүнкү күндө ааламдашуу жана маалыматташтыруу тенденциялары, билим берүү теориясы менен практикасын өзгөрүүсүн талап эткен олуттуу шарттар менен коштолууда. Бүгүнкү тынымсыз өзгөрүүлөрдүн шартында университеттер салттык парадигмалар менен алгоритмдердин ордуна эртеңки өзгөргөн коомдун муктаждыктарынын шарттарында иштеп кете ала турган, туш келген кыйынчылыктарды өз алдынча чечүүгө билими жана таанымдык практикалык даярдыгы жетиштүү, иш билги, үйрөнүүгө ийкемдүү адистерди даярдоого милдеткер болуп олтурушат.

Албетте, ар кандай метод менен, ар кандай предметте, тигил же бул жол менен интеллект өнүгөт, бирок бул жетишсиз. Ошону менен бирдикте илимий билимдерге, кесиптик билгичтиктерге ээ болуу чын ыклас менен бүт акыл дараметин жумшап, чымырканып жан үрөп, кызыгып аракет кылуу аркылуу б.а. таанымдык активдүүлүк аркылуу гана камсыз болушу эч кандай күдүк туудурбаган акыйкат катары салттык турмушта да прогрессивдүү илимий педагогикалык адабияттарда ар дайым эскертилип келген. Бул багытта ЖОЖдордо окутуунун методдоруна арналган бир катар эмгектер белгилүү бирок, педагогикалык изилдөөлөрдүн көп түрдүүлүгүнө карабастан,

Окуучу катта: *[Signature]*

университеттерде окутуунун методикасы маселеси өтө актуалдуу бойдон калууда.

Көптөгөн изилдөөлөрдө, анын ичинде каралып жаткан диссертацияда тастыкталгандай, билми берүүдөгү окутуунун методдорун илимий системасын түзүү жана аларды ЖОЖдо колдонуунун технологиялык ыкмаларын иштеп чыгуу боюнча теоретик-педагогдордун аракеттери ушул күнгө чейин уланууда. Окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүдө инновациялык технологияны колдонуу ыкмалары педагогикада актуалдуу бойдон калууда. Ушундан улам изденүүчүнүн ушундай татаал проблеманы изилдөөгө батынып киришип жатканы толук бойдон колдоого аларлык жана диссертация актуалдуу темага арналып жазылган. Биз билдирип жаткан эмгектин актуалдуулугу жогоруда айтылган бөксөлүктү толутуруу менен конкреттүү алып караганда окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын эң алгачкы жолу ырааттуу жана системалуу изилдеп чыккандыгы менен бааланат.

Изденүүчү изилдөөгө киришип жатып, окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүгө байланыштуу карама-каршылыктарды тыкыр талдоого алган.

Иштин максаты катары – окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу, таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүү багытында окутуунун интерактивдүү методдордун колдонуу абалында теориялык жактан негиздөө, анын натыйжалуулугун экспериментте текшерүү жана окуу процессине ишке ашыруу маселелери каралган.

Коюлган максат объект, предмет диссертациянын структурасы менен дал келет.

Изилдөөчү диссертациясында илим жана практика үчүн актуалдуу төмөнкүдөй натыйжаларды жарата алган.

1. Жогорку окуу жайларда интерактивдүү окутуу методдору аркылуу студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн илимий теориялык жана практикалык өбөлгөлөр талдоого алынып, айкындалган;

2. Жогорку окуу жайларда интерактивдүү окутуу методдору аркылуу студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн моделин иштеп чыккан;

3. Жогорку окуу жайларда интерактивдүү окутуу методдору аркылуу студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын ачыктап берген;

4. Айкындалган модель жана педагогикалык шарттардын натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерилген.

Диссертацияда берилген илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделүү даражасы. Диссертацияга коюлган талаптын негизинде КР УАКтын Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндөгү жобосунун 2.10. пунктуна ылайык төмөнкү жаңы илимий натыйжалар жана сунуштар алынган:

1- *натыйжа*. Изденүүчү Окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн, билгичтиктерин калыптандыруу маселесинин педагогикалык теориядагы жана практикадагы абалын, методологиялык негиздерин аныктоо үчүн философиялык, психологиялык-педагогикалык, дидактикалык адабияттарды, басылмаларды, интернеттен алынган материалдар менен практикалык иштемелерди изилдөөгө алган. Мындай аракет студенттин билимге ээ болуу жолундагы ар кандай кыйынчылыктарды жеңүүгө, акыл эмгегине максималдуу эрктик күч-аракетин жумшап, өзүн окуу процессинин субъекти катары өнүктүрүүгө умутулуусунан көрүнөт. Изилдөөдө илимде калыптанган көз караштарды конкреттештирүү аркылуу студенттин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн натыйжасы окуу процессинде диалогго,

полилогго, өз алдынча таанып-билүү, ой калчап, көйгөйлүү тапшырмаларды аткарууга көнүктүрүүгө, өзүнчө ой-пикир жаратып, башкалар менен бөлүшүүгө багыттаган интерактивдүү окутуу методдорун ийкемдүү колдонуудан көз каранды экендиги негизделген.

2- натыйжа. Окутуунун интерактивдүү методдору аркылуу студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнү – бул аларда билимге баалуулук, башкы керектөө катары мамилеси, позициясы туруктуу, билим алуудагы кыйынчылыктарды талыкпай жеңүүгө дараметтүү, таанымдык тапшырмаларды стандарт, шаблондордон тышкары креативдүүлүк менен чечүүгө умтулган билимдерди өздөштүрүүдө өз алдынчалыгы бекем эрки бар, өзүнүн билиминдеги кем-өксүктөрдү рефлексивдик баалоо маданияты жеткилең, инсандык касиеттерди тарбиялоого багытталган максаттуу, үзгүлтүксүз, ырааттуу уюштурулган педагогикалык процесс – деп айкындоо менен анын структуралык - функционалдык модели, бирдиктүү компоненти жана таанып-билүү активдүүлүгүнүн сапаттык жана сандык айрымачылыктарын жогорку, ортоңку, төмөнкү деңгээлдери иштелип чыкты.

3-4-натыйжа. Теориялык жана эксперименталдык изилдөөлөрдүн натыйжасында интерактивдүү окутуу методдору аркылуу таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары аныкталып, ЖОЖдордун иш практикасында студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүү багытындагы типтүү кемчиликтер айкындалып, педагогикалык эксперимент аныктоочу, калыптандыруучу деңгээлдер аныкталды. Изденүүчү тарабынан окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн калыптандыруу жана интерактивдүү окутуу методдорун колдонуу боюнча компетенттүүлүктөрүн өркүндөтүүдө конкреттүү сунуштар иштелип чыккан.

Иштин натыйжалары илимий-практикалык конференцияларда апробацияланган. Изилдөөнүн жыйынтыктары 16 илимий-усулдук макалаларда (анын ичинде 4 эмгек РИНЦте катталган журналдарда)

чагылдырылган. Ошондуктан, диссертант тарабынан алынган илимий жоболор, жыйынтыктар жана сунуштар негиздүү болуп эсептелинет жана илимдин аталган багыты үчүн өзгөчө мааниге ээ.

Диссертациянын илимий жана практикалык маанилүүлүгү. Диссертациялык изилдөө илимий жана практикалык мааниге ээ болуп эсептелинет, анткени интерактивдүү методдорду колдонуу аркылуу студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүү багытындагы теориялык жактан негизделип, практика жүзүндө сынактан өткүрүлгөн методикалык нускоолорду башка гуманитардык предметтерди окутуу практикасында да колдонууга болот; студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүү боюнча иштелип чыккан жана сыноодон өткөн педагогикалык шарттарды ЖОЖдордун окутуу процессинде жетекчиликке алууга болот. Ошондой эле изилдөөнүн материалдарын ЖОЖ окутуучуларынын кесиптик педагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүдө колдонууга болот.

Иштелип чыккан сунуштоолор, ыкмалар, уюштуруу формалары окутуунун интерактивдүү методдордун, эффективдүүлүгүн жогорулатууга таасирдүү каражаты катары колдонсо жакшы жардам бермекчи.

Диссертациянын жыйынтыктарын жана натыйжаларын пайдалануу боюнча сунуштар. Диссертацияда алынган изденүүчүнүн ар бир илимий натыйжасынын, тыянактарынын жана корутундусунун негизделгендик жана ишенимдүүлүк даражасы күмөн туудурбайт же шексиз. Алардын натыйжасы педагогика илимин өнүктүрүү үчүн өзгөчө мааниге ээ болот.

Иште алынган натыйжалар илимий-прикладдык жактан жетишээрлик баалуулугу менен мүнөздөлөт. Себеби, Окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын сунуштоо билим берүү системасындагы актуалдуу маселелердин бирин чечүүгө өз салымын кошот.

Алынган натыйжалар ички биримдикке ээ, практикалык сунуштар текшерилген теориялык жоболорго негизделген. Бул сунуштарды практикада ишке ашырууга толук негиз бар.

Авторефераттын диссертациянын мазмунуна туура келиши. Автореферат негизинен диссертациянын мазмунуна, андагы теманын актуалдуулугунун негизделишине, изилдөөнүн проблемалуулугуна, максат, милдеттерине, илимий жанылыгына, практикалык маанисинин аныкталышына, коргоого коюлуучу жоболорго, изденүүнүн жеке салымына, иштин натыйжасынын тастыкталышына, изилдөөнүн натыйжаларынын жарыяланышынын толуктугуна, изилдөөнүн структурасына туура келет.

Авторефераттын окшош түзүлгөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

Диссертациянын мазмунунда жана авторефератта келтирилген кемчиликтер. Диссертациялык изилдөөдө жана авторефератта төмөнкүдөй кемчиликтерге да жол берилген:

1. Аныктоочу экспериментке Ош мамлекеттик университети менен (ОшМУ) Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин (ОшМПУ) педагогика адистиктеринде окуган студенттеринен бардыгы болуп 300 студент катышып, алардын таанып-билүү активдүүлүгүнүн калыптанышындагы типтүү кемчиликтер айкындалды деп көрсөтөт дагы, калыптандыруучу эксперимент Ош мамлекеттик университетинин педагогика жана дене-тарбия факультетинин базасында өткөрүлүп, ага контролдук жана эксперименталдык топтор катары педагогика дисциплиналарын окуган 2-4 курстун студенттеринен 89 студент катышты деп берилген. Биздин пикирибизче, аныктоочу экспериментте тандалып алынган студенттердин саны жана эксперименталдык база өзгөрбөөсү керек эле.

2. Диссертациянын 3-главасынын 3.1.-пунктунун эксперименталдык бөлүгүндө 104-105-106-107-108 беттериндеги тексттерде бир форматта жазылбай калган техникалык каталарды жана түшүнксүз жазылган сөздөрдү кездештирүүгө болот.

3. Диссертациянын 3-главасынын эксперименталдык бөлүгүндө 3.2.-пунктунда Билим берүүнүн программасы жана окуу-методикалык комплекс жөнүндө сөз болуп жактандыгына байланыштуу, маалымат толгураак ачыкталбай калгандай көрүнөт.

4. Интерактивдүү методдорду пайдалануу аркылуу студенттердин таанып билүү активдүүлүгүнүн өнүгүү динамикасын курстарда жана анда окутулган предметтер боюнча көрсөтүп берсе, ишенимдүү жана тагыраак болмок.

Бирок, бул кемчиликтер диссертациянын жалпы баалуулугун төмөндөтпөйт жана изилдөөчүдө айтылган пикирлерди эске алып, бул багытта ишти мындан ары ырааттуу улантуу мүмкүнчүлүгү толугу менен бар.

КРнын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө, жобонун» 10 п. ылайыктуулугу, критерийлерине иштин жооп бериши (критерийлер тиркелет).

Былыкова Бурул 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазган « Окутуунун интерактивдүү методдордун пайдалануу менен студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары» аттуу диссертациялык иши актуалдуу темага арналып, теориялык жана практикалык мааниге ээ. Баптардын мазмуну, алынган натыйжалардын берилиши, тажрыйбалык-эксперименттин жүрүшүндө алынган далилдер илимий негизделген.

Иш жеке аткарылып, толук аяктаган эмгек болуп эсептелет. Анын илимий жыйынтыктары жаңылыгы жана ынанымдуулугу менен айырмаланат.

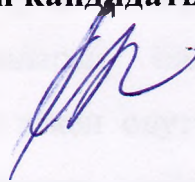
Диссертанттын өздүк көз караштары, жоболордун берилиш логикасы, жыйынтыктар жана практикалык сунуштар объективдүү көрсөткүчтөргө таянат.

Диссертациялык иш КРнын УАКтын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндөгү жобосунун» кандидаттык диссертацияларга койгон талаптарына жооп берет. Ал эми изилдөөчүгө 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууну сунуш кылууга болот.

Расмий оппонент:

педагогика илимдеринин кандидаты,

доцент

К.Ы. Шамбеталиев

Тастактап
Кадрлар бөлүмүнүн башкы адиси
Роскуя Коза Зукада
06.06.2022
Аттар

